

fluum præcise sumptum. Quod addo, quia omne malum juramentum est satis vanum, et superfluum; tamen alia præter hanc habent aliam malitiam; specialiter autem attribuitur illud nomen juramento pravo ex solo illo capite, sicut dicitur verbum otiosum illud, quod caret omni utilitate, et fine bono, quando aliam malitiam non habet. Hoc ergo modo dicitur juramentum vanum, quod licet sit verum, et non injustum, sine necessitate profertur. Secundum est juramentum injustum, licet sit verum; vocatur autem injustum, quomodo cum que sit turpe, et dishonestum ex parte materiae, etiamsi in rigore contra justitiam commutativam non sit, juxta explicationem datam lib. I, cap. 3, de comitibus juramenti. Tertium est juramentum, quo mendacium confirmatur, et hoc dicitur proprie et stricte perjurium.

9. *Quomodo assignata perjurii membra inter se differant?* — Sed quæreret aliquis, an haec tria differant specie in ratione perjurii, id est in ratione vitii moralis, seu peccati religioni oppositi. Respondeo primo, probabile esse non differre specie, sed tanquam perfectum et imperfectum in eadem specie, quia omnia illa juramenta prava privant eadem honestate juramenti, quæ unica est, licet ex pluribus circumstantiis consurgat; et ideo licet destruatur ex defectu variarum circumstantiarum, eadem privatio semper est, idemque peccatum; sicut est probabile de intemperantia ratione quantitatis, et qualitatis, vel modi. Addo vero etiam posse probabiliter defendi, differre specie secundum illas malitias, quia opponitur cultui Dei, secundum varia ejus attributa; nam proprium perjurium opponitur directe veritati Dei; injustum autem juramentum videtur opponi bonitati; vanum autem, reverentiae debitæ auctoritati et majestati Dei. Quidquid vero sit de speculatione in ordine ad mores, certum est ita distingui, ut regulariter necessarium sit, particularem juramenti defectum in confessione aperire; quia, ut videbimus, infinite (ut sic dicam) in gravitate distinguuntur, regulariter loquendo.

10. *Materiale et formale perjurium.* — Est autem circa hos tres defectus considerandum, duplicitate posse inter jurandum committi, scilicet, materialiter et formaliter, id est, libere et voluntarie, sive directe, sive indirecte, vel sine libertate, ex ignorantia, vel naturali inadvertentia. Quam partitionem de perjurio tradidit Glossa, 22, q. 1, in princ. Et licet maxime habeat locum in perjurio stricto, tamen

eum proportione applicanda est ad generale perjurium, id est, ad omne juramentum defectuosum; quia in quolibet potest defectus esse voluntarius, vel involuntarius. Quando ergo defectus mere materialiter intervenit, non meretur nomen perjurii, quia vitium morale non est. Sicut e contrario, qui ex intentione jurat falsum, licet contingat materialiter dicere verum, perjurus est, ut ait D. Thom., q. 98, art. 1, ad 3, quia formaliter falsum jurat; ita ergo e converso, qui ex intentione verum jurat non est perjurus, licet materialiter falsum sit quod jurat, et idem est de aliis defectibus. Oportet autem ut defectus sit mere materialis, ita ut desit intentio, tam formalis et directa quam indirecta, seu imputata propter negligentiam, ut commune est aliis peccatis, et hoc explicabitur inferius. Hic ergo a præsenti consideratione excludimus defectus omnino materiales, quia morales non sunt; alias vero omnes explicabimus.

11. *Perjurium dari potest tam in assertorio, quam in promissorio juramento.* — Advertit deinde d. Glos., in princ. 22, q. 1, perjurium contingere tam in juramento assertorio, quam in promissorio, quia in utroque potest esse vel deesse veritas: in altero in dicendo, in altero autem in faciendo quod dictum est; unde unum possumus vocare perjurium falsitatis, aliud infidelitatis. Nos vero addimus, hanc distinctionem cum proportione habere locum in perjurio generaliter sumpto, seu in omni juramento irreligioso, quia tam promissorium quam assertorium juramentum vanum et iniustum sine falsitate inveniri possunt. Et ideo ut distinctius procedamus, prius de perjurio assertorio, postea de promissorio dicemus. Ne tamen sit in nominibus confusio, solum perjurium falsum seu infidele, perjurium vocabulum, haec enim stricta significatio jam usu recepta est, tanquam famosior, et tanquam continentis graviorem et magis propriam juramenti irreverentiam, alia vero appellabimus vana et iniqua juramenta. Quibus addemus juramentum fictum, seu dolosum, quod in solo promissorio distingui potest a perjurio, et prædictæ divisioni non additur, quia vel juramentum non est, vel quando est juramentum, propriam malitiam a prædictis distinctam non habet, ut videbimus.

12. *Objectio.* — *Occurrunt objectioni.* — Una superest objectio contra priorem generalem ac trimembrem divisionem, quia videtur diminuta. Nam juramentum verum per falsos deos est iniquum juramentum, unde etiam dici po-

terit perjurium in priori ampla significatione; quem de illis fecit, 1 part., Alphab. 22, a princ., id non referat. Hujus erroris nullum fundamentum relatum invenio. Fortasse isti pro nihilo habebant juramentum, et ad Dei reverentiam vel injuriam nihil pertinere putabant; sed illud mirabile est, ut recte Bernard. notat, quod illimet, qui serupulosissime dicebant juramenti usum esse omnino prohibitum, perjurium approbabant ad sua falsa dogmata occultanda.

2. *Perjurium nunquam licet.* — Duo ergo sunt certa de fide. Primum est, perjurium esse ita malum et prohibitum, ut in nullo casu licet. Hoc constat ex clarissimis prohibitionibus Scripturæ, Exod. 20, Matth. 5, et aliis c. 1 adductis. Item ex communis sensu totius Ecclesiæ, et omnium canonum, et Catholicorum Doctorum, quos in re clara referre superfluum est. Ratio vero est, quia est contra præceptum naturale negativum, quod semper et pro semper obligat. Item mendacium est ita intrinsece malum, ut nunquam possit honestari, etiamsi ad quemcumque finem videatur necessarium; ergo multo minus perjurium assertorium, quod et mendacium supponit, et in illicius confirmationem Deum testem adducit. Et in sequenti dubio hoc magis confirmabitur.

3. *Perjurium semper est mortale.* — Secundum assertum de fide certum est, hoc peccatum esse ex genere suo mortale, et valde grave. In hoc etiam sine controversia convenient omnes Theologi. Et probatur, quia est contra præceptum secundum primæ tabulæ, quod est gravissimum, et consequenter contra religionis virtutem in materia maxime pertinente ad divinum honorem. Est etiam hoc perjurium maxime contra finem juramenti; nam finis juramenti est confirmatio veritatis; perjurium vero directe nititur facere illud confirmationem falsitatis. Denique ex ratione sua est maxime charitatæ Dei contrarium, et consequenter etiam proximi; est ergo suo genere peccatum mortale. Unde in cap. 22, q. 1, grande scelus appellatur.

4. *Perjurium religioni adversatur.* — Tertio, certum est hoc peccatum contineri inter vitia contraria religioni. Nam, sicut juramentum est actus religionis, ita perjurium est contra illam, nam essentiali suam malitiam sumit ex injuryia, quam Deo infert. Dubitari autem hic potest, ad quod genus vitii contrarii religioni hoc peccatum spectet. Quidam enim dicunt esse sacrilegium; hoc neque est consensaneum doctrinæ D. Thomæ, neque divisioni vitiiorum contra religionem, quam supra tra-

didimus, tract. 3, lib. 1, cap. 1; nam D. Thomas, q. 98, art. 2, docet perjurium esse peccatum religioni contrarium, quia Deo ipsi irreverentiam exhibet; statim vero, quæst. 99, docet sacrilegium esse peccatum, per quod irreverentia infertur rebus sacris; distinguunt ergo specie hæc vitia. Et ideo nos supra diximus contineri sub irreligiositate specialiter sumpta, prout dicit vitium oppositum divino cului per defectum. et ita dicendum est, sub illo genere esse specificum vitium, a blasphemia, et aliis ibi enumeratis distinctum.

5. Jam vero superest explicandum quanta sit gravitas hujus peccati, quod per comparationem ad alia peccata inquirendum est. Et primo comparari potest cum aliis peccatis contra Deum, in qua comparatione primo certum est, peccata contra virtutes theologicas esse ex suo genere graviora. Quia hoc per se solum est contra religionem, quæ inferior virtus est; peccata autem contra nobiliores virtutes ex suo genere graviora sunt, quia malum consistit in privatione boni, unde ex se tanto majus est, quanto excellentius bonum destruit. Confirmatur, quia simili arguento supra, tract. 3, lib. 1, cap. 6, ostendimus, blasphemiam ex suo genere minus grave peccatum esse, quam illa, quæ sunt contra virtutes theologicas, quamvis illud inter peccata contra religionem in verbis existentia maximum esse videatur.

6. Secundo dicendum est, perjurium non esse gravissimum omnium peccatorum, quæ sunt contra religionem. Probatur, quia ex suo genere gravior est blasphemia, ut in dicto loco ostendi. Item, absolute et per se loquendo, majus peccatum est juramentum per falsos deos, licet de veritate sit, quam perjurium per verum Deum. Hoc etiam dixi loco citato, quia malitiam blasphemie et idolatriæ continet, quæ graviora sunt. Locum autem August., Epist. 54, ubi videtur dicere oppositum, exposui, ut intelligatur de excessu perjurii extensivo, non intensivo. Aliæ vero comparationes perjurii fieri possunt ad fractionem voti, et ad simoniam, et ad alia peccata contra religionem. In quibus breviter dico, per se, et ex vi objecti, post idolatriam et blasphemiam, perjurium assertorium videri gravius cæteris peccatis contra religionem; excedit enim fractionem voti, quia obligatio juramenti assertorii gravior est, ut supra ostendi. Excedit item simoniam, quia immediatus est contra Deum, et majorem illi irrogat injuriam, ut videbimus. Perjurium autem promissorium, seu infidelitatis, infra voti fractionem constituendum videtur, juxta supe-

rius dicta in lib. 2 de comparatione illius juramenti cum voto. Denique ex circumstantiis possunt ita aggravari alia peccata, ut excedant perjurium. Quando vero augmentum gravitatis ad illum gradum perveniat, solus Deus certe dicere potest, ut in puncto sequenti dicam.

7. *An perjurium sit gravius homicidio.* — Secundo, dubitari solet an perjurium sit gravius omnibus peccatis, quæ contra proximum committuntur, et præsertim conferri solet cum homicidio, quod videtur inter illa esse gravissimum. In qua comparatione multi Theologi docuerunt, homicidium esse gravius peccatum perjurio: Durand., 3, distinct. 39, quæst. 5, num. 8 et 9; Richard., art. 4, quæst. 1; Gabr., q. 2, art. 3, dub. 4; Major, quæst. 5; et Angelus, verb. *Perjurium*, num. 8. Qui omnes sic argumentantur. Perjurium opponitur latriæ, homicidium charitati, saltem ex ea parte, quæ proximus est ex charitate diligendus; ergo homicidium opponitur nobiliori virtuti; ergo est gravius peccatum ex genere suo. Hæc vero ratio nullius momenti esse videtur, quia falsa est secunda pars antecedentis cum proportione intellecta. Homicidium enim proxime ac formaliter non est contra charitatem, sed contra justitiam humanam, quæ inferior virtus est quam religio, et ita posset argumentum retorqueri. Dixi autem *cum proportione intellecta*, quia si homicidium intelligitur esse contra charitatem proximi, mediante justitia, sic non servatur proportio in partitione vel illatione. Quia etiam perjurium est contra charitatem Dei mediante religione, unde ex hac parte graviori modo repugnat charitati perjurium, quam homicidium. Accedit, quod simili discursu probari posset, adulterium esse gravius peccatum perjurio, quia opponitur charitati proximi, et idem est de aliis peccatis gravissimis contra proximum, ut sunt violatio virginis per vim et rapinam, infamatio proximi cum falso testimonio, et similia, quia etiam sunt eodem modo contra charitatem proximi, et tamen de cæteris peccatis fatentur dicti auctores, præsertim Richard., esse minus gravia perjurio; et ita idem Richardus fatetur, rationem hanc non cogere. Unde hæc opinio magis videtur fundari solutione rationis in contrarium, ut videbimus.

8. *Secunda sententia.* — Est ergo secunda sententia dicens, perjurium esse gravius peccatum homicidio. Ita tenet D. Thom., Quod lib. 1, art. 8; sequitur Gerson., 1 p., alphabet. 13, lit. V, in Serm. contra assertiones

Joannis Parvi. Item Sylvest., verb. *Perjurium*, 1, q. 2; Soto, lib. 8 de *Juramentis*, q. 2, art. 3; Turreer., in c. *Prædicandum*, 22, q. 1; Covar. supra, p. 1, § 7, n. 1, ubi refert Guillel. Peraldum, in *Summa virtutum et vitiorum*, 2 tom., tract. 9, p. 2, c. 4, ubi duodecim rationibus conatur hanc sententiam ostendere; et sunt aptæ ad exaggerandam perjurii gravitatem, præsertim pro conceione; tamen ad punctum quæstionis parum faciunt.

9. Duobus igitur modis probat D. Thomas sententiam suam: unus est a posteriori, seu a signo, nam, ut ait Paulus: *Finis omnium controversiarum est juramentum*; et ita etiam adhibetur in causa homicidii ad terminandam illam, et veritatem inquirendam. Ergo signum est perjurium reputari gravius homicidio nam si esset levius, frustra peteretur a suspecto, seu accusato de homicidio; præsumetur enim quod qui majorem homicidii culpam commisisset, non vereretur minorem committere. Hanc vero rationem impugnat Gabriel, et objicit, quia sequeretur perjurium esse gravius peccatum quam hæresis, quia etiam in causa hæresis adhibetur juramentum. Quam instantiam conatur eludere Soto, quia hæreticus per errorem labitur, et ideo in sua apprehensione putat gravius peccatum esse perjurium, quam suam opinionem. Sed non oportet vim facere in materiali exemplo: nam blasphemia et idolatria peccata sunt, quæ sine errore proprio committuntur, et sunt graviora perjurio, ut ibi et aliis locis fatetur D. Thomas; et tamen etiam in eorum causis adhibetur juramentum. Non ergo adhibetur juramentum ad extorquendam concessionem alieujus criminis, quia perjurium gravius peccatum sit quam crimen de quo tractatur; interdum enim ita erit, interdum non erit, ut ostensum est. Tunc ergo adhibetur, quia si forte homo interrogatus non commisit delictum, confirmabit veritatem, quantum potest; si vero commisit, sperari potest non additum gravissimum peccatum post aliud quantumvis grave, quia multiplicatio peccatorum gravius malum est, quam unum peccatum tantum, cæteris paribus.

10. *Alius modus probandi dictam sententiam.* — Alius modus probandi hanc sententiam est a priori, quia juramentum est contra præceptum primæ tabulæ, et contra Deum proxime ac directe, et contra virtutem religionis: homicidium autem est contra præceptum secundæ tabulæ, et contra proximum immediate, et contra humanam justitiam, quæ

censeo in hac comparatione aliquid inveniri, de quo ferri potest certum vel magis verisimile judicium, et aliquid, in quo vix potest humano modo fieri, quod in aliis similibus comparationibus observandum censeo. Declaro priorem partem, nam clarum videtur hæc duo peccata se habere sicut excedens et excessum. Nam perjurium sine dubio excedit ex

parte personæ cui facit injuriam, ut constat; homicidium autem, ex parte irreparabilis nocimenti, quod infert; nam tollit vitam humanam, quæ in bonis hujus vitæ, et externis maximum est, et restitui non potest; perjurium autem non infert reale nocumentum personæ, sed solum in affectu et irreverentia ex parte jurantis. Item perjurium excedit ex parte virtutis, cui immediate opponitur, ut bene supra probatum est; at homicidium excedere videtur, quia servata proportione magis offendit justitiam, cui opponitur, quam perjurium religionem; nam inter peccata contra justitiam commutativam homicidium videtur esse maximum, perjurium autem non est maximum inter peccata contra religionem. Quamvis autem justitia sit minus perfecta quam religio, tamen absolute est valde perfecta, et illi propinquissima; et ideo videtur posse unus excessus in peccatis cum alio compensari. Denique perjurium plane videtur excedere in essentiali specie malitiæ, et hoc maxime videtur intendere D. Thomas. Et patet, quia peccatum sumit speciem essentialiam vel ex objecto, vel ex honestate, qua privat; utrumque autem est excellentius in peccato perjurii, ut ex dictis constat. Declaratur præterea ratione insinuata a Covar., quia perjurium, quantum est ex se, tollit certitudinem divini testimonii, et consequenter destruit quasi primum principium confirmandi et stabilendi humana fœdera et pacta, quod indicat magnam deordinationem essentialiem talis vitii. Et nihilominus negari non potest quin, ordinarie ac moraliter loquendo, homicidium excedat in gravitate circumstantiarum; tum quia difficiliter committitur, et ipsi etiam sensibili nature magis repugnat, unde est signum majoris deordinationis; est enim magis scandalosum, et ideo gravius inter homines punitur.

12. *Sitne perjurium gravius adulterio?* — Jam vero solum potest superesse quæstio, an secundum moralem estimationem homicidium æquivaleat perjurio, vel etiam illud superet. Quæ comparatio solum in hoc consistere potest, an apud Deum sit dignum majori poena, omnibus pensatis. Et hoc dico esse nobis incertum, nec posse alteram partem ratione sufficienter ostendi; suspicor tamen, comparando unum perjurium ad unum homicidium, vel maximum ad maximum, gravius puniri homicidium. Quod in aliquo etiam peccato, contra inferiores virtutes habente maximam quamdam deordinationem contin-

gere credibile est; ut peccatum maximum contra naturam videtur esse detestabilius apud Deum, et gravius puniri, quam perjurium. De adulterio autem communiter censetur esse minus grave quam perjurium, de quo videri potest Richar. supra, art. 2, nam quoad malitiam specificam et essentialiem, sine dubio ita est; quoad gravitatem vero poenalem (ut sic dicam) apud Deum, non est res tam clara. Quia malitia adulterii majori conatu, affectu et duratione committi solet, et multiplex est, et ordinarie habet conjunctas plures malas circumstantias, quam perjurium; et ideo fortasse apud Deum, singula singulis compensando, gravius punitur quodlibet adulterium, quam unumquodque perjurium.

CAPUT IV.

AN PERJURIUM ASSERTORIUM SEMPER SIT PECCATUM MORTALE EX PARTE MATERIAE?

1. *Triplex est mendacium.* — Dicimus, ex parte materiae, quia ex inadvertentia et indeliberatione interdum esse potest veniale, ut capite sequenti dicemus. Agimus etiam de materia quoad mendacium, seu (quod idem est) quoad defectum veritatis in assertione jurata, nam de aliis defectibus in judicio vel justitia postea dicemus. Mendacium igitur triplex est: perniciosum, jocosum et officiosum; de pernicioso, omnes fatentur semper esse peccatum mortale confirmare illud iuramento, quia semper materia illa gravis est. De joso vero, et a fortiori de officioso, potest dubitari, quia videtur materia levis; et peccatum licet sit mortale ex genere, potest fieri veniale ex parte materiae. In quo Gofred., in cap. *Quod autem*, et c. ult., 22, quæstion. 2, asseruit, perjurium jocosum esse peccatum veniale. Ita refert Angel., verb. *Perjurium*, qui licet dicat contrarium esse tutius, nihilominus ait posse teneri opinionem Gofredi; quia mendacium jocosum non est proprium mendacium, ut sentit Augustinus, libr. Quæstionum in Genes., quæst. 145, et habetur in d. cap. *Quod autem*. Citat etiam pro hac sententia Navarrus Glossam solemnem, in cap. *Veniens*, de Jurejurand., ubi non inventur. Id vero sentire videtur Glossa in c. *Unum*, § *Nunc*, in fin., verb. *Juramus*, 25 d. Scotus etiam, 3, distinct. 39, articulo primo, dicit, communiter concedi, quod unicum perjurium leve non est peccatum mortale; sed non intelligit de levitate materiae, sed de

CAP. IV. AN PERJURIUM SEMPER SIT PECCATUM MORTALE.

levitate loquendi ex indeliberatione, de quo postea.

2. *Conclusio.* — *Perjurium ex parte materiae semper est mortale.* — Nihilominus communis et certa sententia est, omne assertorium perjurium, de quocumque mendacio sit, etiam levissimo, esse peccatum mortale, et ita nunquam fieri posse veniale ex levitate materiae. Ita sentiunt D. Thomas, dicta quæst. 98, art. 3, ad 2; et ibi Cajetanus, Soto, et alii Theologici, in 3, d. 39; dicunt enim perjurium deliberatum semper esse mortale peccatum, solumque posse fieri veniale per surreptionem. Scotus, quæst. unica, art. 2; Richar., art. 3, quæst. 2, et alii. Item Summistæ, verb. *Perjurium*, præsertim Sylvest.; Navarr., c. 40, n. 6; Covar., lib. 1 Variar., c. 4, n. 2, et in d. c. *Quamvis pactum*, part. 1, § 0, n. 4. Ratio vero est, quia levitas materiae mendacii est accidentaria ad gravitatem malitiæ juramenti; nam respectu juramenti omne mendacium est materia gravis.

3. *Probatur conclusio.* — Quod declaratur multis modis. Primo, quia illa gravitas vel levitas mendacii, ut mendacium est, consistit in hoc, quod fiat sine detimento alterius, vel cum illo, vel cum utilitate, vel sine illa; perjurium autem ut sic, non inde accipit suam malitiæ, vel gravitatem, sed ex hoc præcise, quod Deus adducitur in testem falsitatis; ad hoc autem parum refert quod falsitas sit perniosa, necne; ergo. Secundo, licet in homine affirmare mendacium jocosum sit levis culpa, tamen in Deo dicere levissimum mendacium esset summa imperfectio, quia eo ipso amitteret eminentiam primæ veritatis; ergo, qui Deum affert in testem mendacii, etiam minimi, maximam injuriam illi irrogat, et quantum est ex se, privat illum sua infallibili veritate, et consequenter tacite protestatur, vel Deum non omnia scire, vel non esse summe bonum, cum mentiri possit. Tertio hinc fit, ut quodlibet perjurium evanget, quantum in se est, juramentum fine suo finiendi controversias, et firmandi veritatem.

4. *Respondeatur objectionibus.* — Ad argumentum ergo in contrarium patet solutio ex dictis; nam levitas materiae facit peccatum esse veniale, quando diminuit formalem deordinationem inventam in tali materia respectu talis peccati; ut levitas materiae diminuit fursum, quia diminuit nocumentum, et acceptiōrem rei alienæ invito domino; in præsenti autem non minuitur id, quod est per se in objecto perjurii. Dices; etiam mendacium

potest esse majus et minus in ratione mendacii; plus enim mentitur, qui dicit ibi esse decem homines, cum tantum sint duo, quam qui dicit esse tres, et sic de aliis. Respondeo: cum veritas consistat in indivisibili, eo ipso quod ab illa perfecta adæquatione receditur, tota veritas destruitur. Et in hoc consistit gravitas perjurii, quod Deus adducitur in testem assertionis que veritatem non habet, quia hoc est directe contra primam veritatem, et ejus infallibilem auctoritatem, unde totum aliud argumentum falsitatis per majorem recessum a veritate, quasi per accidens, et quasi nihil reputatur.

5. Ad id vero, quod Angelus dicebat, mendacium jocosum non esse simpliciter mendacium, respondet falsum hoc esse; nam si falsitas revera affirmetur, etiam per jocum, mendacium est, quia est falsa assertio contra mentem, et in hoc consistit ratio mendacii; finis autem extrinsecus est. Augustinus autem in d. loco intelligendus videtur, quando locutio ita fit per jocum, ut ex ipso modo jocandi satis intelligi possit, non affirmari id quod dici videtur, sed solum ad lusum proferri. Et licet hoc admittatur in simplici sermone, tamen quando adhibetur juramentum, vix habet locum haec interpretatio, nisi constaret verba non asserendo, sed materialiter, vel sine intentione jurandi proferri. Quia si vere ac formaliter juramentum adhibetur, eo ipso satis significatur rem constanter affirmari, et ideo excusari non potest a mendacio, et consequenter nec a perjurio, nec a mortali peccato, etiamsi propter jocum proferatur. Imo addit D. Thomas supra, perjurium jocosum quodammodo gravius esse, quia videtur continere majorem contemptum Dei. Quod etiam notavit Sylvest., *Juramentum*, 2, q. 6; Covar., d. 1 p., § 6, n. 5.

6. *Perjurium ex quocumque fine semper est mortale.* — Atque hinc colligitur primo, quotiescumque id, quod asseritur vel negatur, mendacium est, juramentum illi additum esse peccatum mortale, quocumque fine bono, vel malo, necessario vel voluntario id proferatur, id est, sive falsum juretur ad defendendum innocentem, sive ad damnandum, sive pro bono privato, sive pro communi, sive gravissima necessitate urgente, sive ex malitia; semper enim est peccatum mortale, ob rationem factam, licet ex circumstantiis possit esse magis vel minus grave, magis in ratione injustitiae, vel alia simili, quam in ratione perjurii, nisi interdum propter majus vel mi-

nus voluntarium. Similiter si deest veritas in minima parte assertionis, id satis est ad peccatum mortale cum eadem proportione. Dixi autem, quotiescumque id, quod asseritur, vel negatur, mendacium est, quia si ex circumstantiis mutetur sensus verborum, et totius assertionis, ita ut assertio, sic dicta sine juramento, non reputaretur mendacium, nec juramentum additum erit perjurium, et ita ex eo capite poterit excusari a mortali peccato. An vero aliunde non excusetur, dicemus cap. 6, ubi de his amphibologicis locutionibus tractabimus.

7. Jurare ut certum id quod est incertum, est mortale peccatum. — Secundo infertur, si juramento assertorio desit veritas ex parte certitudinis, et modi confirmandi quod asseritur, peccatum mortale committi. Patet, quia quacumque ratione desit veritas, juratur id quod falsum est, et hoc semper est mortale. Hac ratione, qui jurat ut certum quod non certo scit, mortaliter peccat, quia et exponit se periculo falsitatis dicti, et in actu exercito dicit falsum, scilicet se certo scire quod certo non scit. Hoc autem intelligendum est, quando juramentum fertur in rem ipsam, prout est in se; si autem quis juret se ita sentire, vel illud esse verisimile, aut credibile, vel creditibilis, si de hoc videatur sibi esse certus, non peccabit. Sic etiam, qui in re speculativa, et sub opinione posita jurat alteram partem esse veram, praeter peccatum levitatis (nam ridiculum est tale juramentum, ut lib. I diximus cum D. Thom., q. 89, art. 1), erit etiam grave peccatum ex defectu veritatis, quia manifesto periculo jurandi falsum se exponit, cum res in se dubia sit. Si vero juramentum cadat in solam probabilitatem rei, vel affirmationem quod jurans ita sentiat, non erit perjurium directe, nec indirecte; tamen ordinarie tale juramentum habet defectum judicii et prudentiae.

CAPUT V.

UTRUM JURAMENTUM ASSERTORIUM, INCAUTUM QUOD VERITATEM, SEMPER HABEAT MALITIAM PERJURII, AC SUBINDE MORTALEM.

1. Juramentum duplicitate potest esse incautum. — Duobus modis potest dici juramentum incautum: primo, quia sine necessitate fit, et consequenter sine debito judicio et prudentia, quoad occasionem vel causam jurandi, licet non desit advertentia sufficiens ad caven-

dam falsitatem et dicendam veritatem; et de hoc defectu nunc non tractamus, quia ad veritatem non spectat. Alio modo dici potest juramentum incautum, quod fit sine sufficienti cantela, et advertentia cavendi morale periculum falsitatis; et de hoc nunc tractamus. In quo sunt aliquæ regulæ morales certæ.

2. Prima regula de incauto juramento. — Prima est: qui jurat aliquid putans esse falsum, semper peccat mortaliter ratione perjurii, etiam si contingat rem in se veram esse, et licet ille per crassam ignorantiam putaverit illam esse falsam. Sumitur ex Augustino, serm. 28 de Verb. Apost.; divo Thoma, q. 98, art. 1, ad 3; Sot., ibi, et aliis; Sylvest., Juramentum, 2, quæstione sexta, *Perjurium*, quæst. 1, et ibi alias Summist.; Navar., c. 12, n. 9. Ratio est clara, quia ille formaliter jurat falsum et mentitur, quia contra mentem formaliter loquitur, et inde sumit actus malitiam, ut ait D. Thomas, 2, 2, q. 110, art. 1, ad 1, unde ille etiam jurat mendacium; est ergo perjurus, nam quod res fuerit vera, contingens et per accidentem fuit. Unde nihil refert quod falsa illa existimatio fuerit per crassum errorem, et supinam ignorantiam, quia hoc vel culpam perjurii potius auget, quia videatur augere affectum, et contemptum jurandi falsum; vel saltem impertinenter se habet, quia non minuit temeritatem nec malitiam affectus ad jurandum mendacium.

3. Secunda regula. — Secunda regula est: quando juratur falsum, existimando esse verum, si existimatio fuit cum sufficienti advertentia, et probabili existimatione veritatis, ex ensabitur culpa perjurii, et consequenter vel non erit peccatum, vel saltem non mortale. Doctrina est communis et clara, ejusque fundamentum est, quia veritas vel falsitas juramenti non tam ex re jurata, quam ex conscientia et mente jurantis attenditur, ut notat D. Thomas citatis locis, et bene explicat Soto, d. libr. 8, q. 2, art. 3, concl. 6; sed in illo casu juramentum illud est verum in ordine ad mentem jurantis; non est ergo perjurium, nec perse peccatum. Et in idem redit, quod actus voluntatis non specificantur ab objecto, prout est in re, sed prout apprehenso et proposito per intellectum; sed objectum illius voluntatis jurandi est confirmatio veritatis sub ratione et apprehensione veritatis; ergo per se ille actus non est in specie perjurii, sed veri juramenti. Requiritur autem probabilis existimatio veritatis, quia si hæc probabilitas desit, temere juratur, et imprudenter, ac subinde

ignorantia falsitatis, quæ in re ipsa inest, non excusat a culpa, quia ipsa ignorantia voluntaria est. Et consequenter licet ille directe velit jurare verum, indirecte et interpretative vult jurare falsum, ideoque malitia perjurii illi imputatur, quia ad peccandum sufficit voluntarium indirectum, per quod (ut aiunt) reducitur actus in naturam suæ formæ, id est, moraliter constituitur in illa specie malitiae, in qua constitueretur, si cognitio et directa intentio intercederent. Quin potius licet contingat postea in re verum esse, quod juratum est, eadem erit culpa perjurii, quia hæc commissa fuit, quando homo se exposuit periculo pejerandi; et quod postea non fuerit falsitas subsecuta, materiale fuit, et per accidentem, seu casu, et ideo non excusat. In hoc autem peccandi modo est latitudo, sicut etiam in negligentia considerationis debitæ, vel culpa ignorantiae esse potest; unde si negligentia gravis fuerit, erit etiam culpa gravis: si autem fuerit levis, peccatum erit veniale, non ex levitate materiae, sed ex surreptione, seu defectu libertatis. Quod generale est in hoc modo peccandi in quacumque materia, et in hac cum proportione applicandum est, juxta exigentiam rerum, et negotiorum de quibus tractatur, ut recte declarant Cajet., verb. *Perjurium*, Soto, et alii.

4. Tertia regula. — Hinc sequitur regula tertia, juramentum incautum quoad veritatem dicendam, semper esse peccatum perjurii, non tamen semper esse mortale. Loquor de incauto proprie, seu privative et moraliter; nam potest jurari per inadvertentiam naturalem, vel ad dictum ipsum, vel saltem ad juramentum, et tunc non est peccatum, quia non est actus humanus; illud vero non est proprie juramentum incautum, quia hæc vox indicat moralem defectum per privationem debitæ considerationis. Dico etiam, quoad veritatem dicendam, quia potest esse juramentum incautum, quoad alias circumstantias prudentis judicii, ut supra dixi; de quo postea dicetur. Sic ergo clara est assertio ex dictis: nam quod illud juramentum peccaminosum sit, patet, quia non fit prudenter, sed cum periculo falsitatis, et qui amat periculum, peribit in illo. Quod vero malitia illa perjurii sit, manifestum est, quia malitia illius actus in hoc consistit, quod homo se exponit periculo jurandi mendacium; sed hæc malitia ejusdem speciei est cum malitia mendacii jurati. Nam in universum malitia moralis periculi ejusdem rationis est cum malitia eventus; ut fornicari, et se exponere periculo

fornicandi ejusdem malitiae sunt, quia est transgressio ejusdem præcepti, et idem objecum; solumque differunt, sicut perfectum et imperfectum, directe voluntarium in se, vel in causa. Denique malitiam illam non semper esse mortalem, circa secundam regulam satis declaratum est. Nam interdum potest esse tam parva negligentia circa advertentiam periculi, ut non sufficiat ad plenam libertatem necessariam ad peccandum mortaliter. Aliando etiam potest esse surreptio in proferendo ipso juramento, et ex ea parte excusari. Quando vero tanta sit inadvertentia ut excuset hoc modo, non potest certa regula prescribi, sed prudens arbitrium necessarium est.

CAPUT VI.

AN CONSUETUOD JURANDI INCAUTE CONSTITUAT HOMINEM IN STATU PECCATI.

1. Habitus peccati non est peccatum. — Juramenta incauta maxime censentur aggravari ex consuetudine, et ideo ad declarandum quo sensu hoc verum sit, hanc quæstionem præmittimus de consuetudine jurandi, an sit peccatum, vel constituat hominem in statu peccati; ita enim facilius constabit an possit efficiere, ut aliquod juramentum sit peccatum mortale, quod sine consuetudine non esset. De consuetudine igitur jurandi, quidam indistincte dicunt esse peccatum grave, alii esse statum peccati, seu constituere hominem in statu peccati mortalis; alii utrumque indistincte negant, ut latius tractat Sot., locis citatis, licet non admodum distincte. Sed quod ad peccatum attinet, manifestum est consuetudinem ut sic, qualiscumque illa sit, non esse unum aliquod peccatum. Duo enim in consuetudine spectari possunt, scilicet frequentia et numerus actuum, vel habitus inde generatus. De habitu, constat non esse peccatum, sed posse esse effectum peccati; nam peccatum est dictum vel factum, etc., contra legem Dei. Item præcepta non dantur de habitibus, sed de actibus, quia in his est totus usus libertatis. Item peccatum est poena dignum, habitus non nisi ratione actus. Frequentia autem actuum non est unum aliquod opus distinctum a singulis, sed est collectio, et numerus omnium actuum, per quos talis consuetudo facta est. Unde sic sumpta consuetudo jurandi non est unum aliquod juramentum, sed collectio multorum, et consequenter, etiamsi illa juramenta peccaminosa sint, consuetudo illa non est pecca-